

Dinsdag 29/09/1914 - ochtendeditie

Men schrijft ons uit Vlaanderen:

Het gevecht ten zuiden van de Schelde tussen Aalst en Kwatrecht heeft zaterdag de hele dag geduurd. Nadere bijzonderheden zijn er niet over te krijgen, maar het is zeker dat de Duitsers zich op Aalst hebben terug moeten trekken. De sterkte bij de vijandelijke troepen wordt op 6000, door sommigen op 10.000 geschat.

Over het gevecht door een deel van hunner vrijdag bij Oordegem begonnen, berichtte ik u reeds. Vrijdagavond kwam een andere afdeling te Lede, waar zij de spoorlijn vernielde en in verschillende richtingen kanonschoten loste om te zien of het terrein door de Belgen bezet was.

Zaterdagmorgen begon het kanon te spreken en vooral tegen elf uur was het vuur geweldig. Talrijke Belgische troepen waren in de buurt en tegen drie uur nam het gevecht een einde. Dit is alles wat ik u op dit ogenblik over deze ontmoeting kan melden; wellicht wordt zij zondag voortgezet.

Zaterdagochtend vroeg hebben stoutmoedige Belgische vrijwilligers, midden in het door de vijand bezet gebied, de verbinding tussen Bergen en Brussel verbroken. In verband met het nu bevestigde gerucht dat de staf van von Kluck te Bergen is, heeft deze onderneming groot gewicht.

Burgemeester Max is zondag weer in arrest genomen doch, volgens de Flandre Libérale, later weer vrijgelaten. Waarom dit is gebeurd, is niet bekend.

Over de gevechten van zaterdag in Oost-Vlaanderen bevatten de Belgische bladen nog enkele niet vermelde bijzonderheden.

Over een groot deel van het front, ingenomen door het Duitse observatieleger, dat tot taak heeft de vesting Antwerpen in het oog te houden en te voorkomen dat de Duitse verkeerslijn ten oosten of ten westen van Brussel afgesneden wordt, is gevochten. Vooral in Oost-Vlaanderen is de ontmoeting van betekenis geweest.

In de buurt van Mechelen is de toestand onveranderd gebleven.

Zaterdag en zondag hebben de Duitsers opnieuw de stad beschoten, wat een groot deel der teruggekeerde bevolking nogmaals heeft verdreven.

Een bom is op het station ontploft nabij een stilstaande trein, de rails zijn daar ter plaatse verwrongen en de ruiten der rijtuigen gesprongen.

Stukken van allerlei voorwerpen lagen bij aankomst van de trein te Antwerpen nog op de wagons.

In de Hanswijkstraat is een bom op het huis van een barbier gevallen en heeft er veel schade aangericht. Men denkt ook dat er gekwetsten zijn, want men heeft gekerm onder het puin gehoord

De oude kerk van Hanswijk en het nonnenklooster zijn vrij ernstig beschadigd. Op de Grote Markt heeft een granaat een grote kuil in de grond geslagen.

Ook op de brouwerij-Van Diepenbeek is een bom gevallen en in de Hanswijkstraat werd brand veroorzaakt.

Vluchtelingen uit Muizen en Buggenhout, die zaterdag hun vee poogden mee te voeren, werden door Duitsers achterhaald en beroofd van alles wat zij poogden te redden.

Een kindje van zes jaar, dat niet spoedig genoeg van de kar kwam, kreeg een steek in de bil.

Priesters, onderpastoors en zusters uit Opstal, die de bewoners in hun vlucht hadden gevolgd, zijn, schrijft het Handelsblad van Antwerpen, te Antwerpen aangekomen.

Ook enige burgerlijke gekwetsten zijn daar aangekomen.

Over de gevechten tussen Aalst en Dendermonde schrijft hetzelfde blad:

Zaterdagmorgen strekte de Duitse lijn zich over nagenoeg 20 km, te beginnen van Wetteren en lopend over Gijzegem, Denderbelle, Lebbeke en Buggenhout, waar de flank door Duitse ruitery werd beschermd.

In die streek is graaf Adriaan van der Burch, die met een automitrailleuse was uitgereden, gewond door een kogel in de borst.

Alhoewel gevaarlijk getroffen, hoopt men toch hem te redden.

Het bos van Buggenhout is het toneel geweest van aanhoudende schermutselingen en geweer- en mitrailleurvuur knetterde onophoudelijk.

Bij de uitgang van het bos, nabij de halte van Boskant, op de spoorweg naar Aalst, hadden de Duitsers een hoeve in brand gestoken, doch het moorddadig vuur der Belgen heeft hen verplicht de wijk te nemen en de loopgraven te ontruimen, die zij tussen het gehucht Boskant en Opwijk hadden gegraven.

Onze batterijen stonden te Opstal, ten oosten van Lebbeke, vanwaar zij de laatste Duitsers uit Boskant verdreven en de Duitse stellingen te Opwijk en Merchtem beschoten.

Opwijk moest ontruimd worden door de Duitsers, die het er te warm kregen, en de vijand was verplicht meer zuidelijk nieuwe stellingen in te nemen, tussen Merchtem en Wolvertem.

Ook langs de kant van Lebbeke is de strijd de ganse dag vinnig geweest.

Zaterdag bevonden Duitse patrouilles zich nog in de verwoeste huizen van Sint-Gillis bij Dendermonde, maar zij werden verplicht terug te trekken, verrast als zij werden door de onverwachte verschijning onzer troepen.

In alle haast trachtten zij hun loopgraven te bereiken en moesten, naar gemeld wordt, twee van hun batterijen in de steek laten.

Onze batterijen waren opgesteld langs de spoorweglijn en brachten de vijand gevoelige verliezen toe.

De Duitsers kozen ten slotte het hazenpad, en lieten daarbij enkele krijgsgevangenen, waaronder een erg gewonde, achter.

Vanuit de oude redoute van Dendermonde hield de Duitse achterhoede het laatste stand, om de aftocht der hoofdmacht in de richting van Aalst te dekken.

Ook die redoute werd ingenomen door de Belgen en toen was de aftocht der Duitsers volledig en waren ook aan die zijde, de Belgische wapens overwinnaar in de slag.

De verliezen der Belgische troepen zijn niet groot en bepalen zich voornamelijk bij gewonden.

De Duitsers hadden veel doden en gewonden. Zestig gewonde Duitsers zijn zondag te Antwerpen binnengebracht.

Over het bombardement van Mechelen seint men nog aan het Nieuws van de Dag:

Zondagmorgen om 8 uur 30 verlieten de burgers de kerk, toen een granaat te midden van een groep kerkgangers viel. Verscheidene personen werden gedood. Een onbeschrijflijke paniek maakte zich van de mensen meester. De meesten vluchtten in de nabij zijnde huizen. Ik zocht met vele tientallen een goed heenkomen in een café. Een ogenblik later viel een granaat in het café en verwondde verscheidene mensen. Toen volgde een regen van kogels en granaten, wel vijftig in het uur. Een der eerste was om ongeveer 8 uur op het station gevallen, andere op het stationsplein en omliggende straten. Het vuur deelde zich mee aan het station, de kazerne der lansiers, een timmerfabriek, het hospitaal der arme zusters, de nationale fabriek van postzegels en verscheidene particuliere huizen. Het was ondoenlijk een wandeling door de stad te doen: overal lag het vol doden en gewonden.

De forten van Walem en Waver beantwoordden het bombardement krachtdadig, tot de avond.

De Sint Romboutskerk is thans volkomen verwoest, de toren is ernstig beschadigd.

“Wilde treinen”.

In de nacht van zaterdag op zondag zijn van een Belgisch station (welk station vermelden de bladen niet) achtereenvolgens acht treinen vol ijzererts in volle vaart gejaagd op de lijnen naar Leuven.

Machinisten en stokers brachten deze treinen zo ver als maar mogelijk was, zetten toen alle kleppen open en sprongen er af.

Men weet nog niet welke rampen deze treinen veroorzaakt hebben, toen ze in razende vaart terechtkwamen in het spoorwegnet, door de Duitsers gebruikt.

Zeker is, dat op meerdere plaatsen de lijnen naar Antwerpen voor lange tijd onbruikbaar zijn gemaakt.

Omtrent het jongste bezoek van een Zeppelinkruiser boven België seint men uit Brugge aan het Handelsblad van Antwerpen:

Zaterdagavond om 22 u 15 is het luchtschip te Ninove gehoord, te 22 u 20 te Denderleeuw, te 22 u 25 boven Zottegem, te 22 u 27 boven Aaigem, te 22 u 35 boven Aalst, te 22 u 40 boven Wetteren, te 22 u 45 boven Merelbeke, te 22 u 50 bij Gavere, te 23 u 10 te Aarsele, de 23 u 15 te Wontergem. Te 23 u 20 bereikte het Deinze waar het vier bommen uitwierp.

Te 23 u 45 bereikte de Zeppelin Tielt en wierp daar insgelijks twee bommen, een in het veld en een tweede nevens de gasfabriek, zonder grote schade aan te richten.

Te 24 u was het luchtschip te Wingene en te Ruiselede, te 00 u 10 te Ardoonie, te 00 u 20 te Roeselare, te 00 u 45 bij Kortrijk, in de richting van Moeskroen, te 00 u 55 wierp het 2 bommen op Bellegem in het veld, zonder schade aan te richten. Daar zijn echter rond die tijd twee stromijten uitgebrand, maar de oorzaak is niet met zekerheid bekend.

Daarna is hij over Oudenaarde en Ninove afgetrokken.

Men heeft opgemerkt dat vooraleer de terugtocht te beginnen, het luchtschip lang op dezelfde plaats heeft gezweefd, alvorens een bepaalde richting in te slaan. Men besluit daaruit dat het niet

gemakkelijk de weg kon vinden, daar na de aanslag op Oostende, op bevel der krijgsoverheid, overal de lichten zijn uitgedoofd.

De académiciens F. Husson roept in de Figaro het intellectuele Frankrijk en Engeland op, om een nieuwe boekenschat bijeen te brengen voor de Leuvense universiteit, die, zegt hij, na de vrede in luister moet herrijzen.

Men meldt ons uit Maastricht:

Gisteren heb ik verschillende van onze grensdorpen bezocht en naar de vluchtelingen geïnformeerd. St. Geertruid, dat 900 zielen telt, herbergt nog 460 vluchtelingen; Heer, met 850 zielen, nog 400; Noorbeek, met 800 zielen, 450. De vluchtelingen hebben indertijd ook vrij wat vee meegebracht.

Te Noorbeek stierven dezer dagen een moeder met twee kinderen aan keelziekte, overigens is de gezondheid der vluchtelingen best. Van de torens waren de vlaggen nog niet weggenomen, doch ze zijn in flarden gewaaid.

Ik vernam dat te Heer en te Noorbeek zondagmorgen tegen 4 uur met razend geweld een Zeppelin is gepasseerd.

Ik ben ook over de grens gegaan en ik zag de weg bij 's Gravenvoeren, waarlangs in augustus duizenden en duizenden Duitsers trokken, nu stil en verlaten. Geen Duits soldaat was er te zien.

Verderop te Sint Pieters Voeren, waren enkele Duitsers. Zij hengelden in de vijver bij het kasteel. Deze post behoorde tot de bezetting van Aubel, het stadje aan de spoorweg naar Aken, slechts een paar honderd Duitsers sterk.

Een betrouwbaar ooggetuige vertelde dat de Duitsers zich in het bergachtig terrein bij Wandre aan de Maas hebben versterkt. Een honderd burgers hebben daar bij het maken van loopgraven moeten meewerken.

Dinsdag 29/09/1914 - avondeditie

Leuens boekenfonds.

Naar men ons mededeelt, heeft zich een commissie gevormd bestaande uit: Mr. R. Fruin, algemeen rijksarchivaris te Den Haag, voorzitter; Mr. M. I. Duparc, referendaris bij het departement van binnenlandse zaken te Den Haag, penningmeester; doctor J. Kalf, secretaris der Rijkscommissie tot inventarisering en beschrijving van de Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst, te Den Haag; professor doctor W. Martin, buitengewoon hoogleraar aan de rijksuniversiteit te Leiden, directeur van het koninklijk kabinet van schilderijen (Mauritshuis) te Den Haag; professor doctor S. G. De Vries, buitengewoon hoogleraar aan de universiteit te Leiden, bibliothecaris der universiteitsbibliotheek te Leiden; doctor M. P. Rooseboom, secretaris van de Nederlandse oudheidkundige Bond te Den Haag, eerste secretaris; Mr. J. A. G. Verspijck Mijnsen, secretaris der vereniging die Haghe te Den Haag, tweede secretaris; met het doel om zich te wenden tot alle Nederlanders en Nederlandse instellingen van wetenschap en kunst om, nu de oude academiestad Leuven door een zo wreed lot getroffen en daarbij de bibliotheek vernield is, zich reeds nu bereid te verklaren om na de oorlog boeken uit hun eigen bibliotheken en exemplaren der door hen geschreven of uitgegeven werken af te staan. De commissie, welke de naam draagt van Leuens boekenfonds, heeft zich tot een zeventigtal personen uit de wetenschappelijke, militaire en kunstwereld in den

lande gericht om adhesiebetuiging met verzoek hiervan vóór vijf oktober aanstaande mededeling te doen.

Het aanvankelijk plan bestond van de instelling van deze commissie geen mededeling te doen, vooraleer de adhesie-betuigingen waren ingekomen, teneinde ook tegelijkertijd zulks te publiceren.

Nu evenwel blijkt dat in de Figaro voor zover Frankrijk en Engeland betreft reeds een oproep in gelijke zin als door de commissie bedoeld is geschied, kwam het wenselijk voor, dat die mededeling reeds thans geschiedde. Wij hopen er later uitvoeriger op terug te komen.

Wij vernemen, dat het voornemen bestaat om de oproeping ook te richten tot alle bekende personen, bibliotheken, verenigingen, enzovoort in die landen, welke niet bij de oorlog betrokken zijn.

Talrijke Hollanders doen aan de Belgische legatie in Den Haag brieven toekomen, ter doorzending naar hun familie te Brussel. De Belgische legatie maakt bekend, dat zij zich tot haar groot leedwezen op het ogenblik niet kan belasten met deze verzendingen.

De marechausee Gustin uit Visé, die in het Gaasterland was geïnterneerd, is in vrijheid gesteld daar is gebleken, dat hij ontvluchte gevangene van de Duitsers is.

Eindhoven, 29 september. Zoeven zijn hier ongeveer 300 vluchtelingen aangekomen uit het Belgische stadje Mol, dat zondag nog bezet was door een afdeling Belgische infanterie. Een sterke Duitse troepenmacht met artillerie heeft, naar men weten, de plaats bezet. De Belgen waren, vooral door gemis aan artillerie, verplicht voor de veel sterkere vijand terug te trekken.

De bevolking was bij de nadering van de Duitsers vrijwel geheel gevlucht. De enkele achtergeblevenen werden door de

bevelvoerende Duitse officier verzocht om zoveel mogelijk de gevluchte inwoners, die zich overal in de omtrek verborgen hadden, op te zoeken en hun te zeggen, dat zij moesten terugkeren, daar anders het stadje verwoest zou worden. Slechts enigen keerden terug. De overigen hebben na een lange en vermoeiende tocht de Nederlandse grens bereikt. Op initiatief van de burgemeester is hier uit de burgerij een comité tot steun voor de vluchtelingen gevormd.

Oostende, 28 september. Zondagmorgen heeft de overheid Aalst door de inwoners doen ontruimen. De Duitsers trachtten de Dender over te trekken, doch werden teruggeslagen. Zij beschoten daarop Aalst, waar grote schade is aangericht. Zo werd ook een hospitaal in brand geschoten. De Duitsers zijn op Asse teruggetrokken.

Zondagavond vloog weer een Zeppelin over Gent en de kuststreek. Alle lichten waren na voorafgaande waarschuwing uitgedraaid.

Oostende, 28 september. Een uit Brussel aangekomen koerier meldt, dat burgemeester Max op bevel van de militaire gouverneur van zijn ambt ontheven en in hechtenis genomen is. De gouverneur trachtte het college van schepenen te dwingen uit zijn midden een andere burgemeester te kiezen, waarop de schepenen weigerden, doch de taak op zich namen voor de handhaving van de orde te waken.

Max is in hechtenis genomen, omdat hij aan de banken verboden zou hebben hun voor einde september te betalen aandeel in de oorlogsschatting te storten, aangezien de Duitse gouverneur besloten had de rekwisitiebons niet meer uit te betalen onder voorwendsel, dat de oorlogsschatting niet werd opgebracht.

Max zou weer in vrijheid gesteld zijn, hoewel dit niet bevestigd is.

De Duitsers dwingen de buitenlandse banken te liquideren. Aan alle banken is een Duitse commissaris opgedrongen. De transacties met

het niet door de Duitsers bezette gedeelte van het land zijn verboden.

Oostende, 28 september. Een uit Brussel aangekomen persoon, die vertrouwen verdient, meldt, dat de hoofdstad vol Duitse troepen is, die uit het zuiden waren gekomen en er uitgeput uitzien.

De Belgische legatie te 's-Gravenhage zendt ons de volgende mededelingen:

De Nieuwe Courant (2^e avondblad) van 28 dezer maand meldt opnieuw, volgens de Duitse Tageszeitung, dat het 45^e Franse regiment infanterie op 30 juli te Namen zou zijn aangekomen; twee dagen derhalve vóór de Duitse mobilisatie.

Deze onjuistheid is reeds tegengesproken door de Belgische regering, zoals de bladen hebben vermeld in hun nummers van 14 of 15 september.

De Belgische legatie protesteert opnieuw tegen deze onjuiste inlichtingen van de Deutsche Tageszeitung, gelijk zij ook geprotesteerd heeft tegen dezelfde mededelingen, die werden gepubliceerd door de Noorddeutsche Allgemeine Zeitung.

Men schrijft ons uit Vlaanderen zondagavond:

Zoals te voorzien was, is ook heden het gevecht tussen Belgen en Duitsers voortgezet. Eerst langzamerhand en dan nog maar zeer fragmentarisch kan het verloop van dit gevecht worden samengevat.

Reeds vrijdag begonnen van weerskanten grote bewegingen van troepen; er schijnt die dag te Brussel een gedraaf en geloop te zijn geweest van belang, zodat men volstrekt niet begreep wat er eigenlijk aan de hand was. Die dag waren er ontmoetingen, voor

zover nu bekend is, te Lebbeke en te Lede. In eerstgenoemde plaats (ten zuidoosten van Aalst) was er een ontmoeting tussen 400 Duitsers en Engelsen met een machinekanon; te Lede was het ernstiger. Dit plaatsje (ten noordwesten van Aalst) werd door de Duitsers met zwaar veldgeschut beschoten en 's avonds bezetten zij met 1000 man het station, na de lijn op sommige punten te hebben opgeblazen. Dit belette de Belgen echter niet hen 's zondagochtends met een geblindeerde trein daaruit te verjagen.

Zaterdag begon het gevecht opnieuw tegen 8 uur; de linies der Duitsers schijnen toen aldus gelopen te hebben: op de zuidelijke oever der Schelde van Wetteren over Wichelen, Gijzegem, Denderbelle naar Lebbeke, een front van omstreeks 20 km; en zuidelijker van Aalst over Lede en Erpe, Impe, Oordegem en Vlierzele. De hele dag werd er hard gevochten. De Belgen hadden hun stukken langs de spoordijk opgesteld en verdreven de Duitsers langzaam maar zeker.

In Dendermonde, of liever in de puinhopen, die daarvan nog over zijn, waren geen inwoners meer, behalve een telegrafist, die met een bewonderenswaardige kalmte op zijn post bleef; de Duitsers werden hier na een hevig artilleriegevecht verdreven en verloren meerdere kanonnen. Men spreekt van twee batterijen. Toen 's avonds om half zes het vuren gestaakt werd, waren de Duitsers naar het oosten teruggedreven.

In de nacht van zaterdag op zondag was ook het gevecht in de buurt van Aalst bijzonder hevig geworden; de Belgen zaten ook hier de Duitsers op de hielen en bezetten de stad. De inwoners die tot nog toe voor het lot van zovelen uit andere steden gespaard waren gebleven, kregen bevel de stad te ontruimen, daar de Belgische troepen een beschieting voorzagen. Bij honderden trokken de ongelukkigen naar Gent, waar zij vanmiddag in die grote stoeten,

waarvan wij het jammerlijke schouwspel helaas reeds zo vaak zagen, aan kwamen zetten.

De Duitsers brachten te Hekelgem (zuidoosten van Aalst) stukken in batterij en begonnen de beschieting, die vooral aan de nieuwe wijk bij het station grote schade toebracht. Het station, het hospitaal, de nieuwe kerk werden getroffen. Dit artillerieduel heeft vandaag de hele dag voortgeduurd en de Duitsers schenen terrein te verliezen en in de richting van Asse terug te trekken.

Deze, ik moet het tot mijn spijt bekennen, vrijwel onsamenhangende gegevens zijn alles wat er op dit ogenblik over dit gevecht bekend is. Het is niet geheel zeker wat de Duitsers met hun voorwaartse beweging in de zin hadden, maar een feit is het dat de Belgische troepen, die werkelijk verwonderlijk taai zijn, zich hier ook weer op schitterende wijze gedragen heb.

Nog minder goed te verklaren is de militaire noodzaak van de hernieuwde beschieting van het ongelukkige Mechelen, dat vandaag weer begonnen is. En dat juist nu, terwijl, zoals ik u voor enkele dagen schreef, in de stad van de aartsbisschop het gewone leven weer begon. Van de 60.000 inwoners waren er een 40.000 weer teruggekeerd. Wij weten er nog niets bijzonders over, maar rillen bij de gedachte aan de ellende die daar weer uitgestort is.

Over enkele punten is nu reeds zekerheid te krijgen: het bombardement begon 's ochtends tegen 8 uur en kwam uit oostelijke richting; de zo merkwaardige kerk van O.L.V. van Hanswijk zou zwaar beschadigd zijn, ook mensenlevens vallen te betreuren.

Met angst en vrezen zien wij nadere berichten tegemoet.

Van de verschijning van vliegtuigen en Zeppelins in de laatste dagen zullen telegrammen u reeds op de hoogte gebracht hebben. Ziehier

wat mij er van bekend is: zaterdag is Antwerpen tweemaal door een Taube bezocht zonder dat de stad evenwel blootgestaan heeft aan de ellende, die dergelijke bezoeken van Duitse vliegtuigen gewoonlijk meebrengen.

In de morgen heeft een der Tauben bij Duffel twee bommen geworpen waarvan er een in de Nete, de andere op een weiland viel. Geweerschoten dreven hem op de vlucht. In Mechelen en Kontich is hij zeer goed gezien.

De andere Duitse gast kwam wat later uit oostelijke richting, maar zijn komst was aangekondigd, zodat hij door het bijzondere korps, dat opdracht heeft de stelling Antwerpen tegen aanvallen uit de lucht te bewaken, warm ontvangen werd. Zodra het vuur geopend werd, steeg de Duitser tot grote hoogte en verdween spoedig uit het oog. Ook deze heeft, zonder andere dan stoffelijke schade aan te richten, drie bommen geworpen in de gemeente Schoten (ten noordoosten van Antwerpen). Toen hij boven de stad was, heeft hij daar onder de inwoners, die van zulke bezoeken ondervinding hebben, grote angst verwekt. Vliegers uit de stelling Antwerpen hebben hem vergeefs achtervolgd.

De Zeppelins, die steeds bij series van twee, drie dagen schijnen te werken, volgen nu ook weer deze gewoonte. Na de beschieting van Oostende is in de nacht van zaterdag op zondag een dezer luchtmonsters, tegen 11 uur, in de buurt van Gent geweest. Hij werd eerst gezien boven Lede, hetgeen ongetwijfeld in verband stond met de daar plaats hebbende krijgsverrichtingen, later was hij te Merelbeke en verlichtte met zijn zoeklichten een ogenblik Gent: hij keerde zich toen echter westwaarts om te Deinze vier bommen te werpen, waarvan er één het hospitaal trof en een zieke grijsaard zwaar verwondde. Na deze daad trok hij verder in de richting Tielt, waar alweer bommen neerkwamen, zonder schade aan te richten.

Dan ging het over Roeselare, Kortrijk, Moeskroen, Oudenaarde, om in de richting van Ninove, waar hij trouwens vandaan kwam, te verdwijnen. Er is meermalen op het luchtschip geschoten, maar men heeft door het duister daarvan geen resultaat kunnen vaststellen.

Aan een brief van een oorlogscorrespondent van de Tijd uit Maastricht ontlene wij het volgende over de toestand te Leuven:

“Zelf genoot ik in de dagen van mijn gedwongen verblijf gastvrijheid in het klooster van de paters van het Heilig Hart (te Leuven). Ze waren blij, een Hollands journalist te kunnen herbergen en tenminste wat nieuws uit de buitenwereld te mogen vernemen.

Het is een stichting van het bekende Missiehuis van het Heilig Hart te Tilburg, en mijn gastheren zijn drie moedige paters, onder wie twee Hollanders, die voor de bewaking van het klooster zijn achtergebleven, terwijl de anderen naar Holland vertrokken waren, waar een deel de heilige wijdingen zouden ontvangen, die hun in normale omstandigheden reeds de 15^e augustus zouden zijn toegediend. Een groot plakkaat voor het gebouw verkondigt, dat het een “Holländische Niederlassung” is en ook op mijn slaapkamer zit nog een grote transparant met deze woorden voor de ramen, dat tijdens de verschrikkelijke dagen verlicht is geweest en moest dienen om het gebouw voor algehele vernieling te redden.

Veel bezitten de paters ook niet meer, maar toch delen ze de hele dag uit aan mensen, die eten komen vragen. Op een middag, dat de paters door andere werkzaamheden waren overstelpt, heb ik die taak van hen overgenomen en aan tientallen van mensen pannenkoeken, brood, aardappelen enz. uitgedeeld. Wat moet die gang voor velen schrikkelijk zwaar zijn! Er kwamen mensen in kleren, die duidelijk bewezen, dat ze eigenlijk tot de gegoede burgerstand behoord moesten hebben, en voorzichtig, zonder hen te krenken,

vroeg ik hen dan wel eens uit. Dan kwamen verhalen van verbrande huizen, waaruit niets gered was kunnen worden, verbrande winkels, waarin zelfs voor meer dan hun kapitaal zat, gedode of gevangen genomen mannen enzovoort. Lang, lang hadden ze geaarzeld met hun zware gang naar het klooster, totdat de honger hen dwong.

En ze gingen, wanneer het dan toch moest, nog liever naar een klooster, dan langs de deuren wat brood te vragen.

Maar zelfs voor degenen, wier bezit nog niet totaal verloren is, die nog een huis hebben, ook voor diegenen is de honger in Leuven gekomen, want het voedsel is op. Enkele bakkers hebben nog kleine voorraden, maar ze durven met hun wagens niet over de straten te gaan, want ze worden eenvoudig aangehouden en de voorraad nemen de Duitsers in beslag tegen afgifte van een ... bon.

Wel deed de commandant proclamaties aanplakken, dat het voortaan verboden was eetwaren tegen bons te betrekken, maar in de laatste dagen trekken grote troepenmassa's door de stad, die dit euvel toch begaan en eenvoudig beweren, dat de proclamatie uitsluitend voor het garnizoen bestemd is en niet voor de doortrekkende troepen, die het front gaan versterken. Ook op mijn tocht met een der paters van het Heilig Hart door de stad trof me de armoede, die er heerste, niet in mindere mate bij Hollandse families; en ik vroeg me af, waar in Holland zoveel gedaan wordt voor Belgische vluchtelingen, of daar ook niet iets gedaan kon worden voor de Hollandse families in België."

Van drie Belgische vluchtelingen.

Omtrent de zaterdagavond te Winschoten aangehouden drie Belgen, die, na te Luik gevochten te hebben, door de Duitsers krijgsgevangen

gemaakt waren en naar Soltau, ten oosten van Bremen, gezonden waren, deelt men ons nog het volgende mede:

Deze drie Belgen kwamen uit Verviers, Brussel en Oostende. De eerste sprak uitsluitend Frans, de beide anderen spraken ook Vlaams. Natuurlijk heeft het drietal voor het Winschoten bereikte een avontuurlijke reis gehad.

Toen men in het kamp op de Luneburgse heide bij Soltau hun vertrek had bemerkt, zaten deze drie Belgen op een vrij grote afstand van Soltau in een boom. Onopgemerkt gingen ze 's nachts in de richting van Bremen. Daar aangekomen, gaven ze zich uit voor matrozen, die vier dagen voor de oorlog de stad Antwerpen hadden verlaten, om in Hamburg op het schip te gaan. Toen ze te Hamburg kwamen, was echter dat schip vertrokken, zoals men hun had verteld. Twee hunner waren, naar zij voorgaven, als Hollandse matrozen (van bij de Belgische grens) en de 3^e was als Italiaanse matroos gekomen.

Te Bremen, zo deden zij het ook daar voorkomen, was het schip waarmee ze naar Holland zouden gaan eveneens vertrokken.

Voor de twee zogenaamde Hollanders was het echter in orde, voor onze "Italiaanse" matroos was het bedenkelijker uit Bremen weg te komen. Een vrij langdurig oponthoud had het drietal nog door deze nagemaakte Italiaan. Deze toch had pijnlijke voeten en deelde zulks, onvoorzichtig genoeg, op zeker ogenblik in het Frans mee.

Maar toch liep alles nog los en het drietal wist per slot te voet in de richting van de Nederlandse grenzen weg te komen.

Overdag rustten zij liefst daar, waar weinig of geen mensen waren, terwijl zij 's nachts hun mars naar onze grenzen verder zetten. Sommige sterren dienden hun daarbij tot wegwijzer.

De reis ging goed tot Weener (2 uur van het Nederlandse treinstation Nieuweschans). Daar werd het drietal opnieuw aangehouden en opgesloten. Ze hadden juist de wandeling door het Weenermoor (heide en veen) achter de rug, zodat ze tot hun middel onder het veen zaten. Maandag, 21 dezer, waren ze op mars gegaan en eerst zaterdag 26 dezer gelukte het hun te Weener een pas te krijgen naar Nederland, na vooraf nog een bange nacht in gevangenschap te hebben doorgebracht.

Een der nachten sliepen ze in het stro in een boerenschuur, toen men hen wekte met de boodschap, dat de “wacht” er was.

“Moeten we alle drie naar beneden komen?” had een der Vlaams-sprekenden gevraagd (omdat ze de z.g. Italiaan, die slechts Frans sprak, liever niet wilden laten komen).

Allen moesten echter komen en ze redden zich er uit.

Zaterdag echter ging het drietal met de pas ongestoord over Bunde en Nieuweschans (het Nederlandse grensplaatsje) naar Winschoten, waar ze zich zelf bij burgemeester Schönfeld aanmeldden.

In Duitsland was hun meegedeeld, dat Nederland Duitsgezind was. De drie Belgen hadden zich daarom voorgenomen naar omstandigheden bij de burgemeester te handelen. Bleek hij werkelijk Duitsgezind te zijn, dan zouden zij “de matroos” blijven spelen met hun Duitse passen en hun valse papieren. Bleek hij neutraal te zijn dan zouden ze hem volledig inlichten en hun ware naam opgeven.

Spoedig waren alle drie het erover eens, dat de burgemeester “neutraal” was en zo ontpopten ze zich als krijgsgevangen Belgische soldaten, uit Soltau ontvlucht.

Sedert de 21^e dezer had het drietal slechts 15 uur ongeveer kunnen slapen; te Winschoten sliepen ze zaterdagavond voor het eerst weer op rozen, dit wil zeggen op het stro der daar gedetacheerde landweermannen.

Het drietal hoopt van Winschoten naar de Belgische consul in Den Haag te kunnen gaan en zich dan weer bij hun wapenbroeders in België te kunnen aansluiten.

De krijgsraad te Trier heeft een Belgische chauffeur, die een door de Duitsers in beslag genomen auto onbruikbaar had gemaakt, tot 10 jaar tuchthuisstraf veroordeeld.